

ธุรกิจของบริษัทประกันชีวิต

ความหมายของการประกันชีวิต

การประกันชีวิต คือ วิธีการที่บุคคลกลุ่มหนึ่งร่วมมือกัน และยอมรับผิดชอบในส่วนเฉลี่ยความเค็ดรอนที่เกี่ยวกับรายได้ ที่เกิดขึ้นแก่ครอบครัวของบุคคลในกลุ่มนั้น การมรณกรรมของบุคคลที่เป็นหัวหน้าครอบครัว ย่อมทำความเค็ดรอนในเรื่องรายได้มาสู่ครอบครัวนั้น หากบุคคลผู้เป็นหัวหน้าครอบครัวได้ทำการประกันชีวิต หมายถึงยอมให้บุคคลกลุ่มหนึ่งร่วมรับผิดชอบ และรับส่วนเฉลี่ยเรื่องของความเค็ดรอนแล้ว ครอบครัวของบุคคลนั้นก็จะได้รับเงินจำนวนหนึ่งตามสัญญา ซึ่งสามารถช่วยแบ่งเบาความเค็ดรอนในเรื่องรายได้

ดังนั้นการประกันชีวิต จึงสามารถที่จะกล่าวให้เข้าใจได้ง่าย หมายถึง การทดแทนการสูญเสียรายได้ กล่าว "รายได้" เป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก เพราะคนเราสามารถที่จะยังชีพอยู่ได้ก็เนื่องจากรายได้นั้นเอง แต่รายได้นี้เป็นสิ่งที่ไม่แน่นอน เพราะอาจมีปัญหหลายอย่างที่ทำให้รายได้ต้องหยุดลงขณะใดขณะหนึ่ง เช่น ความมรณกรรม ความชรา และการทุพพลภาพ ฯลฯ แต่ในชีวิตจริงของบุคคลทั่วไป การสูญเสียรายได้จากที่ได้กล่าวมาแล้ว มิได้มีการชดใช้ให้ ดังนั้น การประกันชีวิตสามารถที่จะขจัดปัญหาชีวิตดังกล่าวได้ คือ ช่วยให้บุคคลที่ประสบปัญหานี้ได้รับการชดใช้เงินจำนวนหนึ่ง¹

เราทราบแล้วว่า การประกันภัย มิใช่หมายความว่า ป้องกันมิให้ภัยเกิด

1 สูตรธรรม พงศ์สำราญ และคณะ "การประกันชีวิต" หลักการประกันชีวิต
(กรุงเทพมหานคร ไทยวัฒนาพานิช จำกัด 2521) หน้า 10 - 11

ในทำนองเดียวกัน การประกันชีวิตมิใช่วิธีการป้องกันความสูญเสีย หากแต่เป็นวิธีการชดเชย หรือทดแทนความสูญเสียนั้นเอง ความสูญเสียรายได้ อันเกิดจากการสูญเสียหลังการหาเลี้ยงชีพ ความชราภาพ หรือทุพพลภาพ ซึ่งเป็นการขาดรายได้

จุดประสงค์ของการประกันชีวิต คือ ต้องการให้ครอบครัวที่ประสบการสูญเสียได้รับการชดเชย บุคคลชราหรือบุคคลที่ประสบความทุพพลภาพมีรายได้สำหรับเลี้ยงตนเอง ซึ่งจะเห็นได้ว่า การประกันชีวิตได้พิจารณาว่าคนเรานั้นจะต้องมีชีวิตอยู่อย่างมั่นคง ถ้าเราได้พิจารณาดูความต่าง ๆ นี้แล้ว การประกันชีวิตมิได้ หมายถึง การแข่งให้ตาย ตามที่บุคคลบางคนได้เข้าใจเลย

การประกันชีวิตมีบุคคลเกี่ยวข้องอยู่ 3 ประการ คือ

1. ผู้รับประกัน (Insurer)
2. ผู้เอาประกัน (Insured)
3. ผู้รับประโยชน์ (Beneficiary)

ผู้รับประกัน (Insurer) จัดตั้งขึ้นในรูปของบริษัท จำกัด ทำหน้าที่รวบรวมผู้ที่มีความประสงค์เข้าร่วมรับผิดชอบในส่วนเฉลี่ยความเดือดร้อน และรวบรวมเงินเพื่อนำไปให้บุคคลที่ประสบความเดือดร้อน ในกรณีที่บุคคลบางคนได้ถึงแก่กรรมหรือครบตามกำหนดของสัญญาที่ตกลงไว้

ผู้เอาประกัน (Insured) หมายถึง บุคคลที่แสดงความจำนงเข้าร่วมกลุ่มโดยชื่อกรมธรรม์ประกันชีวิต มีหน้าที่ต้องชำระเบี้ยประกันตามมูลค่าที่ได้สัญญาไว้

ผู้รับประโยชน์ (Beneficiary) ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 862 หมายถึง บุคคลผู้พึงจะได้รับค่าสินไหมทดแทน หรือจำนวนเงินใช้ให้ในกรณีประกันชีวิต หมายถึง บุคคลที่ถูกระบุไว้ในกรมธรรม์ ที่บริษัทจะจ่ายเงินที่เอาประกันให้ในเมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้น ดังนั้น ผู้รับประโยชน์และผู้เอาประกันอาจเป็นบุคคลเดียวกันหรือไม่ก็ได้

การประกอบกิจการประกันชีวิต

พระราชบัญญัติการประกันชีวิต พ.ศ. 2510 หมวด 1 มาตรา 12 ใ้บัญญัติไว้ว่า "ผู้ประกอบกิจการประกันชีวิต จะต้องได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ก่อนประกอบการค้า" และมาตรา 19 ใ้บัญญัติไว้ว่า "บริษัทต้องชำระเงินกองทุนไว้ไม่น้อยกว่า 5 ล้านบาท" การที่กฎหมายบัญญัติไว้เช่นนี้เพื่อจะได้เป็นหลักประกันความมั่นคงแก่ผู้เอาประกันชีวิตนั่นเอง ต่อมา มีประกาศของกระทรวงพาณิชย์ พ.ศ. 2518 บัญญัติไว้ว่า "ผู้ประกอบกิจการใหม่จะต้องจดทะเบียนบริษัทเป็นเงินทุนไม่น้อยกว่า 100 ล้านบาท มีทุนชำระไม่น้อยกว่า 50 ล้านบาท และต้องชำระให้ครบ 100 ล้านบาท ภายใน 10 ปี

ในกรณีนี้ทางการอาจมีจุดมุ่งหมายที่จะให้ความมั่นคงปลอดภัยแก่ผู้เอาประกันชีวิต จึงได้กำหนดเงินลงทุนไว้สูงมาก นอกจากนั้นทางการยังมีจุดมุ่งหมายที่จะพยายามให้เจ้าของธุรกิจประกันชีวิต กระจายไปในรูปบริษัทซึ่งมีผู้ถือหุ้นจำนวนมาก จะได้ช่วยกันดูแลธุรกิจให้รัดกุมติดต่อกันไป

"เงินกองทุน" หมายถึง ส่วนของผู้ถือหุ้น ซึ่งประกอบด้วยเงินทุนชำระแล้ว กำไรขาดทุนสะสม สำรองทุนซึ่งจัดสรรจากกำไรสุทธิ และกำไรขาดทุนสุทธิประจำปี เงินกองทุนนี้จะเป็นเครื่องวัดฐานะการเงินของบริษัทประกันภัย

สำหรับการพิจารณาเรื่องเงินกองทุนของบริษัทนั้น เพื่อความเข้าใจที่ดีขึ้น ผู้เขียนขออธิบายส่วนประกอบของเงินกองทุนในรูปส่วนของผู้ถือหุ้น ได้ดังนี้

ส่วนของผู้ถือหุ้น (Shareholders' equity)

1. ทุนเรือนหุ้น (Share Capital)

1.1 ทุนจดทะเบียน (Authorized share capital)

หมายถึง ทุนที่จดทะเบียนไว้ตามกฎหมาย โดยแสดงชนิดของหุ้นจำนวนหุ้น และมูลค่าหุ้นที่จดทะเบียนแต่ละชนิด เช่น ทุนสามัญ 1,000 หุ้น มูลค่าหุ้นละ

100 บาท เป็นต้น

1.2 ทุนที่ออกและเรียกชำระแล้ว (Issued and paid up share capital)

หมายถึง ทุน และมูลค่าหุ้นที่ได้นำออกจำหน่ายและเรียกชำระมูลค่าแล้ว โดยให้แสดงเป็นหุ้นแต่ละชนิด และในกรณีที่มีการใช้สิทธิพิเศษใด ๆ แก่หุ้นบุริมสิทธิก็ให้แสดงไว้ด้วย

2. ส่วนเกินมูลค่าหุ้น (Premiums on share capital)

หมายถึง เงินค่าหุ้นส่วนที่ได้รับสูงกว่ามูลค่าที่ตราไว้ของหุ้นสามัญและหุ้นบุริมสิทธิ เช่น หุ้นมูลค่า 100 บาท ออกจำหน่ายในราคาสูงกว่าหุ้นละ 100 บาท ส่วนที่เกิน 100 บาท จะแสดงไว้ในบัญชีนี้

3. กำไรสะสม (Retained Earnings)

3.1 จัดสรรแล้ว (Appropriated)

3.1.1 สำรองตามกฎหมาย (Legal reserve)

หมายถึง เงินสำรองที่กั้นไว้จากกำไรสุทธิก่อนจ่ายเงินปันผล ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

3.1.2 สำรองอื่น (Other reserve)

หมายถึง เงินสำรองที่จัดสรรจากกำไรสุทธิเพื่อการใด ๆ จากมติที่ประชุมผู้ถือหุ้น เช่น เพื่อรักษาระดับเงินปันผล เพื่อขยายกิจการ เป็นต้น

3.2 ยังไม่ได้จัดสรร (Unappropriated)

หมายถึง กำไรสะสมและกำไรสุทธิของรอบระยะเวลาบัญชี ปัจจุบันคงเหลือจากการจัดสรร ในกรณีที่มียอดดุลสุทธิเป็นผลขาดทุน ให้แสดงจำนวนเงินในเครื่องหมายวงเล็บ

อย่างไรก็ดีเมื่อพิจารณาถึงจำนวนเงินทุนในการประกอบกิจการที่ทางการกำหนด

ไว้นั้น เป็นการลงทุนที่ค่อนข้างสูง เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ฟิลิปปินส์ ซึ่งกำหนดทุนจดทะเบียนชำระแล้วไว้เพียง 5 ล้านเปโซ หรือประมาณ 11 ล้านบาท

ส่วนในสหรัฐอเมริกากฎหมายเกี่ยวกับเงินทุนประกอบการ การประกันชีวิตของแต่ละรัฐจะแตกต่างกัน แต่สหรัฐส่วนมากมีกฎหมายบังคับให้บริษัทเงินทุนและเงินส่วนเกินเพียง 250,000 เหรียญ หรือต่ำกว่า เงินทุนส่วนเกินนี้ (Capital surplus fund) กฎหมายจะยินยอมให้นำไปใช้เป็นการชยายงานได้ แต่บังคับไว้ว่า บริษัทจะดำเนินการต่อไปไม่ได้หากไปกระทบกระเทือนต่อเงินทุนต่ำสุดที่กฎหมายบัญญัติไว้

เงินทุนส่วนเกิน² นั้นจะได้มีไว้จนเจือในกรณีที่บริษัทใหม่ยังมีความชำนาญไม่พอ บริษัทสามารถนำเงินทุนส่วนเกินนี้ไปใช้ในการชยายงานได้อย่างคล่องตัว โดยไม่กระทบกระเทือนต่อเงินทุน ทั้งนี้ก็เพราะการดำเนินการประกันชีวิตนั้นก็มีลักษณะที่แตกต่างกันกับการดำเนินการตั้งโรงงานหรือ บริษัทที่ผลิตสินค้าอื่นการประกันชีวิตมีลักษณะพิเศษอย่างหนึ่ง คือ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการขาย ในปีแรกนั้นมักจะสูงหรือเกินกว่าจำนวนเบี้ยประกันที่ได้รับในปีแรก เมื่อยังขายมากเท่าใดก็ต้องเอาเงินทุนมาใช้มากขึ้นเท่านั้น บริษัทประกันชีวิตตั้งใหม่ที่ต้องการยอดขายสูงสำหรับกรมธรรม์ปีแรก ก็มักประสบความยุ่งยากที่เกี่ยวกับค่าใช้จ่ายที่เพิ่มสูงขึ้น ถ้าหากผู้เอาประกันชีวิตของกรมธรรม์ปีแรกไม่ชำระเบี้ยประกัน งวดที่ 2 และต่อไปเป็นจำนวนมากแล้วการลงทุนในการขายปีแรกก็จะเป็นการสูญเปล่าด้วยเหตุนี้ การบังคับบริษัทให้ดำรงเงินทุนไว้จึงเป็นมาตรการที่เข้มงวดกับผู้ประกอบการใหม่ด้วย เพราะในสหรัฐอเมริกาบริษัทประกันชีวิตจดทะเบียนเพิ่มขึ้นอยู่เสมออีกประการหนึ่งบริษัทใหม่ และบริษัทที่ไม่สู้มั่นคง นั้นมักจะเผชิญอยู่เสมอ ก็คือ ความยากลำบากในการสร้างผลกำไรการขายที่มี

2. เงินทุนส่วนเกิน เป็นจำนวนเงินที่จ่ายให้กับบริษัทสำหรับเป็นเงินทุนในส่วนที่เกินกว่าราคาทุนที่ระบุไว้เดิม (par value) ของหุ้น

ประสิทธิภาพในวงการประกันชีวิตต่างทราบดีว่า จะต้องใช้เงิน เวลา และความพยายามอย่างยิ่งในการที่จะสร้างบุคคลที่มีความสามารถขึ้นในธุรกิจโดยเฉพาะ การตลาด และการบริหารงานด้านเทคนิคแต่ละแขนง

รูปแบบของผู้รับประกันชีวิต

โดยทั่ว ๆ ไป ผู้รับประกันชีวิตมีอยู่เพียง 4 ประเภท คือ

1. บริษัทจำกัด (Stock Company) ซึ่งมีผู้ถือหุ้นเป็นเจ้าของไม่
ว่าธุรกิจใด ๆ ย่อมจะต้องมีบุคคลหรือคณะบุคคล เป็นผู้จัดการและจัดให้มีขึ้น การ
จัดตั้งขึ้นเป็นรูปของบริษัทจะต้องมีคณะบุคคลตั้งแต่ 7 คนขึ้นไปเข้าชื่อกันทำหนังสือ
บริกรรมสนธิ แจงที่ตั้งของบริษัท วัตถุประสงค์ในการทำกิจการทั้งหลายของบริษัท จำ
นวนทุนหรือหุ้นซึ่งบริษัทกติกากำหนดจะจดทะเบียนแบ่งออกเป็นหุ้นมีมูลค่าหุ้นละเท่าไร เมื่อ
มีผู้เข้าชื่อซื้อหุ้นขึ้นครบถ้วน และวางกำหนดกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของบริษัทครบถ้วน พร้อม
ทั้งจดทะเบียนเรียบร้อยแล้ว ผู้ถือหุ้นก็จะเลือกตั้งกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง จะเป็นจำนวน
มากน้อยเท่าใดก็ย่อมสุดแล้วแต่ที่ประชุมจะกำหนด คณะกรรมการจะแต่งตั้งหัวหน้าผู้
บริหารชั้นสูง และเจ้าหน้าที่สำคัญ ๆ ให้ดำเนินกิจการของบริษัทตามนโยบายและวัตถุประสงค์
ประสงค์ของบริษัท ผู้ถือหุ้นทุกคนจึงเป็นเจ้าของบริษัทตามประมวลกฎหมายแพ่งและ
พาณิชย์ มาตรา 1096 บัญญัติไว้ว่า "อันว่าบริษัทจำกัดนั้น คือ บริษัทประเภทหนึ่ง
ซึ่งตั้งขึ้นด้วยแบ่งทุนเป็นหุ้นมีมูลค่าเท่า ๆ กัน ผู้ถือหุ้นต่างรับผิดชอบจำกัดเพียงไม่เกิน
จำนวนเงินที่ตนยังส่งใช้ไม่ครบมูลค่าของหุ้นที่ตนถือ"

เนื่องจากการประกอบการประกันชีวิตต้องได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการ
กระทรวงพาณิชย์ตามพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2510 มาตรา 12 ถึงแม้ว่า
จะได้จดทะเบียนกับกรมทะเบียนการค้าถูกต้องแล้ว แต่จะดำเนินธุรกิจได้ต่อเมื่อ
ได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์.

2. บริษัทแบบสหกรณ์ (Mutual Company) คือผู้ถือกรรมธรรม์

ทุกคนเป็นผู้ถือหุ้นบริษัท บริษัทจำกัดที่เติบโตใหญ่จำนวนไม่น้อยจะแปลงรูปเป็นบริษัทแบบสหกรณ์ในที่นี้ไม่ได้หมายถึง "สหกรณ์" ตามความหมายของ Cooperative แม้จะมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันในบางประเทศ เช่น ญี่ปุ่นมีบริษัทแบบสหกรณ์ (Mutual Life) และสหกรณ์การประกันชีวิต (Life Insurance Cooperative)

การจัดตั้งบริษัทสหกรณ์ต้องมีคณะบุคคลก่อตั้งขึ้นเช่นเดียวกับบริษัทจำกัดแต่ผู้ถือหุ้นบริษัทสหกรณ์นั้น นอกจากเป็นผู้เอาประกันแล้วยังเป็นผู้ถือหุ้นบริษัทไปในตัวอีกด้วย ผู้ถือกรรมธรรม์ทุกคนมีสิทธิลงคะแนนเสียงได้ 1 เสียง สำหรับการเลือกตั้งกรรมการไม่ว่าเขาจะประกันเป็นเงินเท่าใด ต่างกับผู้ถือหุ้นในบริษัทจำกัดที่มีเสียง 1 เสียง ต่อ 1 หุ้น โดยปกติระเบียบการเลือกตั้งกรรมการจะบังคับไว้ให้ผู้ถือกรรมธรรม์ที่มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งกรรมการต่อเมื่อเป็นผู้ถือกรรมธรรม์มาไม่น้อยกว่า 1 ปี และยังมีผลบังคับอยู่ในวันที่เลือกตั้ง ผู้เอาประกันอาจจะเป็นผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งด้วยตนเอง หรือส่งทางไปรษณีย์

เนื่องจากประเทศไทยยังไม่มีบริษัทสหกรณ์ จึงขอยกตัวอย่างที่ปฏิบัติในสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีบริษัทประกันชีวิตแบบสหกรณ์มีกรรมธรรม์มีผลบังคับประมาณ 52% ของจำนวนเงินประกันชีวิตที่ขายประกันชีวิตประเภทธรรมดากฎหมายของรัฐนิวเจอร์ซีย์ได้กำหนดไว้ว่า บริษัทแบบสหกรณ์จะดำเนินการไม่ได้ นอกจากจะต้องมีเงินทุนส่วนเกินขั้นต้น (Initial Surplus) ไม่น้อยกว่า 150,000.- เหรียญ เป็นเงินสดประการหนึ่งและต้องมีผู้สมัครเอาประกันชีวิตแล้วไม่น้อยกว่า 1,000 คน แต่ละคนต้องเอาประกันชีวิตไม่น้อยกว่า 1,000 เหรียญ ซึ่งได้จ่ายเบี้ยประกันรายปีรวมเป็นเบี้ยประกันไม่น้อยกว่า 25,000 เหรียญ อีกประการหนึ่งคุณสมบัติที่กฎหมายบังคับเอาไว้เช่นนี้ย่อมยากที่จะก่อตั้งบริษัทแบบสหกรณ์ เช่นนี้ได้บริษัทสหกรณ์ในสหรัฐอเมริกา จึงมักเป็นบริษัทจำกัดมาก่อนแล้วซื้อหุ้นจากผู้ถือหุ้นกลับคืนมา และแปลงเป็นบริษัทสหกรณ์เมื่อสามารถปฏิบัติได้ตามกฎหมายบังคับแต่จะต้องได้รับอนุมัติจากนายทะเบียนประกันชีวิตเสียก่อน

การแปลงบริษัทจำกัดเป็นบริษัทแบบสหกรณ์ในประเทศกานาดาเริ่มขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1957 หลังจากที่รัฐสภาได้แก้ไขกฎหมายว่าด้วย "บริษัทประกันภัยคานาดาและอังกฤษ ค.ศ. 1957" โดยบัญญัติให้บริษัทประกันภัยแปลงเป็นบริษัทแบบสหกรณ์ได้ นอกจากจะกำหนดกฎและขั้นตอนในการแปลงรูปแบบบริษัทแล้วกฎหมายยังได้ผ่อนปรนเกี่ยวกับภาษีเงินได้ ที่จะจ่ายให้แก่ผู้ถือหุ้นอีกด้วย การลดหย่อนภาษีเช่นนี้ทำให้สภาจังหวัดในกานาดา ผ่านกฎหมายการแปลงบริษัทประกันภัยเป็นแบบสหกรณ์ในลักษณะเดียวกันอีกหลายจังหวัด บริษัทประกันชีวิตใหม่ ๆ หลายแห่งในกานาดาได้เริ่มและเปลี่ยนแปลงบริษัทเป็นบริษัทแบบสหกรณ์ในปี ค.ศ. 1957 นั้นเอง

3. บริษัทแบบผสม (Mixed Company) ซึ่งมีลักษณะของบริษัทจำกัด แต่เปิดโอกาสให้ผู้เอาประกันชีวิตมีเสียงในการประชุมผู้ถือหุ้น บริษัทแบบนี้มีน้อยมาก บางตำราระบุเพียงว่า บริษัทที่ขายกรมธรรม์ชนิดมีเงินปันผล และชนิดไม่มีเงินปันผลร่วมกัน เรียกว่า บริษัทแบบผสม.

4. สมาคม หรือ ชมรมภราดรภาพ (Fraternal Society) หรือที่เรารู้จักในรูปของสมาคมอาปนกิจ ซึ่งสมาชิกจะเสียค่าบำรุงเมื่อมีสมาชิกคนใดเสียชีวิตลง

เริ่มขึ้นในสหรัฐอเมริกา เมื่อ ค.ศ. 1854 จนถึงปี ค.ศ. 1890 ซึ่งเป็นยุคที่กิจการของสมาคมภราดรภาพกำลังเฟื่อง และเป็นขณะเดียวกันที่ประกันชีวิตกำลังก้าวรุดหน้าและนำเอาระบบเบี้ยประกันที่ระดับเดียวกันมาใช้

ชมรมภราดรภาพก่อตั้งขึ้นจากกลุ่มศาสนา กลุ่มอาชีพ หรือลักษณะที่คล้ายคลึงกันในชั้นแรกชมรมจะดำเนินการในด้านกิจกรรมอื่น ๆ เช่น การกีฬา สังคม การพยาบาล อนามัย การพักผ่อน และช่วยเหลือสมาชิกผู้ยากจน และเมื่อกิจการเจริญขึ้นพอสมควรจึงได้มีกิจกรรมด้านประกันชีวิตขึ้น แต่ชมรมไม่เคยเรียกตัวเองว่า "ประกันภัย" หรือ "ประกันชีวิต" เพราะถือว่าเป็นองค์การที่ไม่มุ่งหวังผล

กล่าวแต่มุ่งให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับสมาคมอาชีพที่เรารู้จักแต่แตกต่างกับสมาคม แอสเซสเมนต์ (Assessment Associates) ซึ่งดำเนินธุรกิจในการกำกับดูแลการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และสมาคม แอสเซสเมนต์เป็นบริษัทหรือรูปสมาคมที่ไม่มีระบบแนบชั้ในการจัดสรรเงินสำรองสำหรับการรับประกันแต่ละแบบ โดยเฉพาะในกรณีที่จำเป็นบริษัท หรือสมาคมจะเรียกเก็บค่าบำรุงเพิ่มจากสมาชิก เพื่อชดใช้การประกันนั้นก็ได้ โดยปกติสมาคมจะออกเป็นหนังสือรับรองการเป็นสมาชิกในรูปของสัญญาเปิด (Open Contract)

เมื่อประมาณ 10 ปีที่ผ่านมา สมาคมอาชีพในประเทศไทยเคยมีผู้จัดทำขึ้นเป็นจำนวนมาก แต่ส่วนมากจะประสบความล้มเหลว เพราะมักจะทำกันเป็นลักษณะการถ้ามามากกว่าที่จะเป็นองค์กรที่ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันโดยไม่หวังผลกำไร ทั้งการบริหารงานก็ไม่รัดกุม ต่อมาเมื่อมีพระราชบัญญัติประกันชีวิต จึงมีการฟ้องร้องกันถึงศาล เพราะการดำเนินการของสมาคมอาชีพมีลักษณะคล้ายคลึงกับการประกอบกิจการประกันชีวิต เมื่อสมาคมไม่สามารถดำเนินการได้ตามกฎหมายจึงพากันสลายตัวไปตามกัน แต่เนื่องจากสมาคมอาชีพบางแห่งยังเป็นองค์กรที่ไม่หวังผลกำไร ทางศาลจึงได้ตรากฎหมายขึ้นอีกฉบับหนึ่งให้กระทรวงมหาดไทยเป็นผู้ควบคุมดูแลสมาคมอาชีพ ส่วนบริษัทประกันชีวิตที่เคยมีอาชีพสงเคราะห์ แบบนี้ต่างก็ได้ยับยั้งการขยายตัว และพยายามปรับแนวการดำเนินการดำเนินธุรกิจตามหลักการประกันชีวิตที่แท้จริง

รูปแบบของกิจการประกันชีวิตของรัฐ

ประกันชีวิตของธนาคารออมสิน ธนาคารออมสินของรัฐที่ประกอบกิจการธนาคารได้เข้ามามีบทบาทในการประกันชีวิต โดยตั้งเป็นแผนกหนึ่งของ ธนาคาร (Savings Bank Life Insurance) ซึ่งขายกรมธรรม์ประกันชีวิตที่หน้าเคาน์เตอร์ โดยเฉพาะรัฐนิวยอร์คมีกฎหมายห้ามมิให้ขายประกันนอกสถานที่ ทั้งธนาคารจะจ่ายค่านายหน้าใด ๆ ให้ตัวแทนหรือพนักงานธนาคารไม่ได้อีกด้วย.

สำหรับประเทศไทยในปัจจุบันนี้ ก็มีเพียงประเภทบริษัทจำกัดอย่างเดียวที่อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2510 ส่วนธนาคารออมสินที่ประกอบกิจการประกันชีวิตได้รับการยกเว้นตามกฎหมาย ซึ่งอาจเป็นเพราะอยู่ในความควบคุมของกระทรวงการคลังอยู่แล้วก็ได้ แต่ในสหรัฐอเมริกาธนาคารออมสินที่ประกอบกิจการประกันชีวิตจะต้องอยู่ภายใต้กฎหมายประกันชีวิต โดยผู้ว่าการธนาคารและนายทะเบียนประกันชีวิตจะร่วมกันออกใบอนุญาตให้ประกอบธุรกิจทั้งการธนาคาร และการประกันชีวิตนอกจากธนาคารออมสินที่ดำเนินธุรกิจรับประกันชีวิตแล้ว การประกันชีวิตของรัฐบาลอเมริกายังมีองค์การอยู่หลายแบบ เช่น Government Life Insurance, National Service Life Insurance และการประกันสังคม เป็นต้น

การประกันชีวิตในประเทศไทย

ในสมัยรัชกาลที่ 6 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ตรากฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพื่อใช้บังคับเกี่ยวกับการประกันภัยและการประกันชีวิต เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2467 (ค.ศ. 1924) ถ้าถือตามหลักฐานนี้ แสดงว่า กิจการประกันภัยได้ดำเนินกิจการแล้ว มิฉะนั้นคงไม่มีความจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัติมาใช้บังคับ ดังนั้น จึงสามารถกล่าวได้ว่า กิจการประกันภัยในประเทศไทยได้มีมาก่อนปีพ.ศ. 2467

ในปี พ.ศ. 2471 ได้มีการตราพระราชบัญญัติควบคุมกิจการค้าขาย อันกระทบกระเทือนถึงความปลอดภัยของสาธารณชน ซึ่งจากพระราชบัญญัตินี้ บริษัทประกันภัยจะขอเปิดดำเนินกิจการนั้นต้องได้รับอนุญาตจากรัฐบาล เพราะรัฐบาลมีอำนาจที่จะตั้งเงื่อนไข และข้อกฎหมายบังคับเพื่อควบคุมกิจการประกันภัยได้.

การประกันชีวิตในประเทศไทยนี้ได้มีการควบคุมเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2472³ ต่อมาในปี พ.ศ. 2473 มีบริษัทต่างประเทศได้รับอนุญาตให้ดำเนินกิจ

3 ชูเกียรติ ประมูลผล, คำบรรยายหลักการประกันชีวิต, เล่ม 2 คณะพาณิชย์ศาสตร์

การประกันชีวิต 4 บริษัท ดังมีรายชื่อตามลำดับ ดังนี้.

1. เกรต อีสเทอร์น ไลฟ์ แอสซัวร์นซ์ กัมปานี ดำเนินกิจการเมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2473
2. แมนูแฟกเจอร์เรอส์ ไลฟ์ อินซัวร์นซ์ กัมปานี ดำเนินกิจการ เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2473
3. ไชน่า อันเตอร์ไรเตอร์ ลิมิเตด ดำเนินกิจการ เมื่อวันที่ 23 มิถุนายน พ.ศ. 2473
4. ซัน ไลฟ์ แอสซัวร์นซ์ กัมปานี ออฟ แคนาดา ดำเนินกิจการเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน พ.ศ. 2473

ในปี พ.ศ. 2474 ได้มีบริษัทต่างประเทศเพิ่มอีกหนึ่งบริษัท แต่ก็ได้เลิกกิจการไป คงเหลือ 4 บริษัทเช่นเดิม ต่อมา วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2481 ได้มีบริษัทต่างประเทศได้รับอนุญาตอีกหนึ่งบริษัท คือ อินเตอร์เนชันนัล แอสซัวร์นซ์ กัมปานี ลิมิเตด

005713

บริษัทต่าง ๆ เหล่านี้ดำเนินการในระยะก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ฉะนั้นเมื่อญี่ปุ่นเข้ายึดครองบริษัททั้งหมดก็ต้องหยุดดำเนินการ ดังนั้น คนไทยจึงได้มีโอกาสเริ่มประกอบธุรกิจประกันชีวิต ได้แก่ บริษัทไทยประกันชีวิต จำกัด และบริษัทไทยเศรษฐกิจประกันภัย จำกัด

หลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้สงบเรียบร้อยแล้ว บริษัทต่างประเทศเหล่านี้ก็ดำเนินการใหม่เพียง 2 บริษัท คือ บริษัท ซัน ไลฟ์ แอสซัวร์นซ์ กัมปานี ออฟ แคนาดา และบริษัทแมนูแฟกเจอร์เรอส์ ไลฟ์ อินซัวร์นซ์ กัมปานี ต่อมา จนกระทั่ง พ.ศ. 2492 บริษัททั้งสองก็ได้หยุดดำเนินการประกันชีวิตในเมืองไทย เพราะไม่พอใจในเงื่อนไขที่กระทรวงเศรษฐกิจ (กระทรวงพาณิชย์) ได้กำหนดให้มีการวางหลักทรัพย์ 1/3 ของเบี้ยประกันในปีที่แล้ว ๆ มา

ในปี พ.ศ. 2491 ได้มีบริษัทไทยประสิทธิ์ประกันภัย และคลังสินค้า จำกัด (ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็น บริษัทไทยประสิทธิ์ประกันภัย จำกัด) เปิดดำเนินกิจการประกันชีวิตต่อมาในปี พ.ศ. 2492 ได้มีบริษัทนครหลวงประกันชีวิต จำกัด เพิ่มขึ้นอีกบริษัทหนึ่ง จึงสรุปได้ว่า ตั้งแต่ พ.ศ. 2485 - 2492 รวมบริษัทคนไทยที่ดำเนินกิจการประกันชีวิตได้ 4 บริษัทด้วยกัน

เมื่อได้รวบรวมบริษัทประกันชีวิตที่ดำเนินกิจการในเมืองไทย มีจำนวนสูงสุด 13 บริษัท ดังมีรายชื่อดังต่อไปนี้.

1. บริษัทไชน่าอันเดอร์ไรเตอร์ จำกัด.
2. บริษัทอเมริกันอินเตอร์เนชันนัล ไลฟ์ แอสซัวร์นซ์.
(ประเทศไทย) จำกัด.
3. บริษัทไทยประกันชีวิต จำกัด .
4. บริษัทไทยเศรษฐกิจประกันภัย จำกัด.
5. บริษัทนครหลวงประกันชีวิต จำกัด.
6. บริษัทไทยประสิทธิ์ประกันภัย จำกัด.
7. บริษัทอาณานิคมประกันภัย จำกัด.
8. บริษัทเมืองไทยประกันชีวิต จำกัด.
9. บริษัทอินเตอร์เนชันนัลไลฟ์แอสซัวร์นซ์ (ประเทศไทย)
จำกัด. เดิมชื่อ บริษัทสยามบริการประกันชีวิต จำกัด.
10. บริษัทไทยสมุทรพาณิชย์ประกันภัย จำกัด.
11. บริษัทประกันชีวิตศรีอยุธยา จำกัด.
12. บริษัทกรุงสยามประกันชีวิต จำกัด.
13. บริษัทประกันชีวิตบูรพา จำกัด.

ณ. วันสิ้นปี 2508 มีกรมธรรม์ประกันชีวิตที่ออกโดยบริษัทประกันชีวิตในประเทศไทย มีจำนวนเงินเอาประกันทั้งสิ้น 5,177,300,000 บาท จำนวนเบี้ย

ประกันที่ได้รับจากผู้เอาประกันทั้งสิ้น 213,650,000 บาท

ณ. วันสิ้นปี 2509 จำนวนทุนประกันชีวิตรวมทั้งสิ้น 5,390,500,000 บาท บริษัทประกันชีวิตต่าง ๆ จ่ายค่าชดเชยเนื่องจากความมรณะ 11,274,000 บาท และจ่ายให้แก่กรมธรรม์ครบอายุอีก 27,267,200 บาท จ่ายค่าชดเชยเบี้ยเคล็ด 23,474,600 บาท เมื่อถืออัตราส่วนของประชากรในประเทศไทยที่ทำประกันชีวิต มีเพียงร้อยละ 1 เท่านั้น

จากจำนวนบริษัทประกันชีวิตทั้งหมด 13 บริษัท ได้มี 2 บริษัทเลิกปฏิบัติการไปได้แก่ บริษัทนครหลวงประกันชีวิต จำกัด ถูกเพิกถอนใบอนุญาตเมื่อ พ.ศ. 2507 และบริษัทประกันชีวิตบูรพา จำกัด ถูกเพิกถอนใบอนุญาตเมื่อ พ.ศ. 2512

ในปี พ.ศ. 2510 รัฐบาลได้ตราพระราชบัญญัติประกันชีวิตเพื่อให้ใช้ควบคุมบรรดาบริษัทประกันชีวิต ดังนั้น เป็นอันว่าในปัจจุบันมีบริษัทประกันชีวิตในเมืองไทยเพียง 11 บริษัทเป็นสาขาของบริษัทต่างประเทศ 2 บริษัทส่วนที่เหลือ 9 บริษัทนั้นเป็นของคนไทย และในบรรดาบริษัทประกันชีวิตของคนไทยนี้ได้รวมกันจัดตั้งสมาคมประกันชีวิตไทยขึ้น รายชื่อของบริษัทต่าง ๆ ที่เข้าไปเป็นสมาชิกของสมาคมมีดังต่อไปนี้ คือ.

สมาชิกสามัญ 9 บริษัท ได้แก่

1. บริษัทอากเนย์ประกันภัย จำกัด.
2. บริษัทประกันชีวิตศรีอยุธยา จำกัด.
3. บริษัทเมืองไทยประกันชีวิต จำกัด.
4. บริษัทไทยประสิทธิ์ประกันภัย จำกัด.
5. บริษัทไทยเศรษฐกิจประกันภัย จำกัด.
6. บริษัทไทยสมุทรพาณิชย์ประกันภัย จำกัด.
7. บริษัทไทยประกันชีวิต จำกัด.

8. บริษัทอินเตอร์ไลฟ์ จำกัด (บริษัทอินเตอร์เนชันแนลไลฟ์แอสซัวร์นซ์ (ประเทศไทย) จำกัด)
9. บริษัทกรุงเทพประกันชีวิต จำกัด เดิมชื่อ บริษัทกรุงสยามประกันชีวิต จำกัด.

สมาชิกวิสามัญ 2 บริษัท ได้แก่

1. บริษัทไชน่าอินเตอร์ไรท์เตอร์ไลฟ์ แอนเยเนรอลอินชัวร์นซ์ จำกัด.
2. บริษัทอเมริกันอินเตอร์เนชันแนลไลฟ์แอสซัวร์นซ์ (ประเทศไทย) จำกัด.

จากรายงานธุรกิจประกันภัยในประเทศไทย ปี 2520⁴ ปรากฏว่าในจำนวน
 ทั้ง 11 บริษัท นี้ปรากฏว่า 5 บริษัทประกอบธุรกิจประกันชีวิตเพียงอย่างเดียว
 ส่วนอีก 6 บริษัทประกอบธุรกิจทั้งประกันชีวิตและประกันวินาศภัย ธุรกิจประกันชีวิตใน
 รอบปี 2520 นั้น โดยทั่ว ๆ ไปยังมีโครงสร้างไม่ต่างไปจากปี 2519 มากนักแต่
 ปริมาณธุรกิจมีอัตราการเจริญเติบโตสูงกว่าปีก่อน ณ วันสิ้นปี 2520 กรมธรรม์ประกัน
 ชีวิตที่มีผลบังคับรวมทั้งสิ้นมีจำนวน 796,875 ราย เมื่อเทียบกับจำนวน
 689,194 ราย ณ วันสิ้นปี 2519 แสดงว่าเพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 15.9 กรมธรรม์
 ที่มีผลบังคับ ณ สิ้นปี 2520 มีทุนประกันรวมทั้งสิ้นประมาณ 20,757 ล้านบาท เงิน
 สำรองประกันชีวิต 2,847 ล้านบาท บริษัทประกันชีวิตต่าง ๆ จ่ายค่าชดเชยเนื่อง
 จากความมรณะ 95,986,000 บาท ทูพพลภาพ และอุบัติเหตุ 16,229,000 บาท
 ครอบกําหนด 140,631,000 บาท มูลค่าเวนคืน 55,952,000 บาทเงินปันผล
 39,959,000 บาท รวมจำนวนเงินทดแทนที่จ่ายทั้งสิ้น 348,757,000 บาท จาก

4 ประกันภัย,สำนักงาน. "ธุรกิจประกันชีวิตปี 2520" รายงานธุรกิจประกันภัยใน
 ประเทศไทย 2520. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานประกันภัย, 2520.

ตัวเลขปรากฏข้างต้น แสดงว่า ธุรกิจประกันชีวิตในประเทศไทย ยังไม่เป็นที่นิยมมากเท่าที่ควร โดยเฉพาะเมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ เพราะจำนวนกรมธรรม์ที่มีผลบังคับทั้งสิ้นมีอัตราเพียง 1.7% ของจำนวนประชากรทั้งประเทศ หรือโดยเฉลี่ยประชากร 56 คนต่อหนึ่งกรมธรรม์.

ธุรกิจประกันชีวิตในปี 2521 - 2522⁵ ฐานะทางการเงิน ณ วันสิ้นปี 2522 บริษัทประกันชีวิตทั้งหมดมีทรัพย์สินรวมทั้งสิ้น 5,105 ล้านบาท เพิ่มจากปี พ.ศ. 2521 จำนวน 1,063 ล้านบาท สินทรัพย์ส่วนใหญ่เป็นเงินให้กู้ยืมซึ่งมีจำนวนถึง 2,062 ล้านบาท ของสินทรัพย์ทั้งหมด ส่วนหนี้สินรวมของบริษัทประกันชีวิตทั้งหมด ณ วันสิ้นปี 2522 มีจำนวน 4,695 ล้านบาท ของหนี้สินและเงินกองทุนของบริษัทซึ่งมีจำนวน 5,105 ล้านบาท หนี้สินส่วนใหญ่ของบริษัทอยู่ในรูปเงินสำรองประกันชีวิต จำนวน 4,282 ล้านบาท เพิ่มจากปี 2521 จำนวน 813 ล้านบาท

ผลการประกอบธุรกิจประกันชีวิต ในปี 2522 เราจะเห็นได้ว่ารายได้รวมของบริษัทประกันชีวิตจำนวน 2,606 ล้านบาท ซึ่งจำแนกเป็นรายได้จากเบี้ยประกันรับสุทธิ 2,216 ล้านบาท รายได้สุทธิจากการลงทุน 382 ล้านบาทและรายได้อื่น ๆ อีก 8 ล้านบาท ส่วนรายจ่ายรวมทั้งปี 2,446 ล้านบาท ประกอบด้วยรายจ่ายตามกรมธรรม์ 1,046 ล้านบาท ค่าใช้จ่ายดำเนินงาน 533 ล้านบาท รายจ่ายอื่น ๆ 10 ล้านบาท หนึ่ง เป็นผลจากที่เงินสำรองประกันชีวิตเพิ่มขึ้น 857 ล้านบาท

เพราะฉะนั้น จะเห็นได้ว่าเมื่อเปรียบเทียบรายจ่ายแล้ว ปรากฏว่า ผลการดำเนินงานของธุรกิจประกันชีวิต ปี 2522 เป็นกำไรก่อนหักเงินปันผลแก่ผู้เอาประกัน 160 ล้านบาท หักด้วยเงินปันผลแก่ผู้เอาประกัน 57 ล้านบาท คงเหลือกำไรสุทธิประจำปี 103 ล้านบาท.

5 สำนักงานประกันภัย, ตารางเปรียบเทียบธุรกิจประกันชีวิต ปี 2521 - 2522